

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА
ОБЩИНА СИЛИСТРА
РЕГИОНАЛЕН ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ - СИЛИСТРА
ХУДОЖЕСТВЕНА ГАЛЕРИЯ - СИЛИСТРА

ДОБРИ ПРАКТИКИ

ИНОВАТИВНИ ФОРМИ
ЗА ОПАЗВАНЕТО И ПРЕДСТАВЯНЕТО
НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

27-29.09.2018
СИЛИСТРА

НАЧАЛОТО НА МАШИННОТО МОНЕТОСЕЧЕНЕ В ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ – ПРОБЛЕМИ НА ИДЕНТИФИКАЦИЯТА

Калоян Димов

Регионален исторически музей – Силистра

Честа практика е както в музейните фондове, така и в експертизите, свързани със съдебните дела срещу колекционери и лица, практикуващи металдетектинг, едни и същи монети в едни музеи да бъдат идентифицирани като културни ценности, а в други да нямат този статут.

Разминаването в тези случаи е породено от факта, че в чл. 7, ал. 4, т. 1 на сега действащия *Закон за културното наследство* се казва само, че не са културни ценности „машинно сечени монети и монетовидни предмети, които нямат значение за научните изследвания и експозиционната стойност, с изключение на особено редки и ценни екземпляри, идентифицирани по реда на този закон като културни ценности“.

Липсата на статут на „културни ценности“ на машинно отсечените монети е напълно нормална, тъй като с въвеждането на този начин на монетно производство монетната продукция се стандартизира, уеднаквява и поради факта, че с една матрица могат да се отсекаят десетки хиляди напълно еднакви по форма, изображение и тегло монети, то те губят своята уникалност.

При по-късните османски монети от XIX век е очевидно, когато една монета е машинно отсечена, като това се вижда най-лесно при нейния страничен ръб, т. нар. гурт. При по-ранните монети, които са по-тънки, непознатите с подробностите около историята на османското монетосечене музейни работници лесно могат да се подвежат и да опишат дадена машинно сечена монета като културна ценност.

Тук трябва да спомена, че в България липсват публикации, изследвания и таблици, показващи началото на машинното монетосечене по света, като такива биха били безкрайно полезни при работата на музейните работници.

Въз основа на религиозната принадлежност на емитента си монетосеченето на Османската империя трябва да се разглежда като неделима част от ислямската нумизматика. Тя води началото си от времето на

петия омаядски халиф Абд ал-Малик, който през 696–697 г. провел монетарна реформа и в Дамаск по образец на византийския солид отсякъл свои златни динари с тегло 4,25 грама (Божков 1995, 51; Божков, Пейков 1988, 84; Pamuk 2000, 5).

В българските публикации, разглеждащи монетосеченето на Османската империя, за негово начало се посочва времето на нейния основател – Осман I Гази (1299–1326 г.), като авторите свързват тази граница с несигурни медни емисии (Божков 1995, 51; Божков, Пейков 1988, 84; Иванов 1986, 112). Според Шевкет Памук обаче на Осман I се приписват някои анонимни монети без да има основания за това. Първите монети със сигурна османска принадлежност са отсечени през 1326 г. (727 г.) от сина на Осман – Орхан (1326–1362 г.). Тяхната легенда гласи: „Великият султан Орхан, син на Осман, увековечен от Аллах“ или „Милостивият Аллах, Орхан сина на Осман, Аллах направи неговата победа велика“ (Pamuk 2000, 56).

Според приетата периодизация османското монетосечене се дели на три периода – стар (начален) (1299–1687 г.), среден (1687–1843 г.) и нов (съвременен), обхващащ периода от 1843 г. до края на съществуването на империята през 1923 г. (Божков 1995, 51; Божков, Пейков 1988, 84; Иванов 1986, 112–114).

Акчето е основна парична единица в Османската империя до 1687 г., когато в Османската империя се въвежда машинното монетосечене и с проведената парична реформа то се превръща в нискостойностна съставна част на парата и гроша.

Въпреки, че повечето османски монети след 1687 г. са машинно сечени, все пак те могат да имат статут на културни ценности. Това може да стане единствено съгласно чл. 146, ал. 1, според която „Археологически обекти са всички движими и недвижими материални следи от човешка дейност от минали епохи, намиращи се или открити в земните пластове, на тяхната повърхност...“, т. е. всяка една машинно сечена монета, открита при археологическо проучване, е културна ценност, но същата не е такава, ако е дарена на музей без да има данни, че тя е открита в земните пластове.

Османските монети, отсечени след 1687 г., поради своята еднаквост и масовост породени от техните огромни тиражи, и липсата на експозиционна стойност на повечето екземпляри, която е следствие от износеността и дупките върху повечето от тези парични знаци показват, че тези монети сами по себе си не представляват културни ценности.

ЛИТЕРАТУРА

Божков 1995: Хр. Божков. Нумизматиката като наука и хоби. София, 1995.

Божков, Пейков 1988: Хр. Божков, В. Пейков. Монети и монетосечене през вековете. София, 1988.

Иванов 1986: Стр. Иванов. Монетите на турските султани 1299 – 1923 г. – В: Методическо ръководство по нумизматика. София, 1986, 111 – 118.

Pamuk 2000: S. Pamuk. A monetary history of the Ottoman empire. Cambridge, 2000.